

París, maig de 1968: el testimoni de Núria Sales

Paris, May 1968 as witnessed by Núria Sales

per Josep Fontana Lázaro

RESUM:

Selecció, edició i contextualització a cura de Josep Fontana d'una carta de Núria Sales enviada a aquest historiador i amic. És un document viu d'un moment dels fets de maig del 68, on es pot observar la lucidesa i l'esperit crític d'aquesta historiadora.

PARAULES CLAU:

Núria Sales, maig del 1968, revoltes estudiantils, sindicats.

ABSTRACT:

The author edits and provides context notes to a selection of passages from a letter sent to him by the historian Núria Sales. The live document about one particular moment in the May 68 events shows the historian's lucidity and critical mind.

KEY WORDS:

Núria Sales, May 68, student revolt, trade unions.

Els esdeveniments de maig de 1968 han restat a la memòria com un moment clau en la història del segle xx: un moment en què va semblar que podia iniciar-se una revolució que transformés el món, i en què tot va acabar com un foc d'encesnalls. L'interès de la carta en què Núria Sales explicava les seves experiències d'aquests dies és el d'oferir-nos una visió diferent, allunyada dels tòpics, i mostrar-nos una altra dimensió, la de les demandes dels treballadors de les fàbriques del seu barri, que estaven tan lluny dels somnis revolucionaris dels estudiants com del pragmatisme negociador dels sindicats, que van acabar acceptant una sortida de curta volada.

Recordem la cronologia essencial dels esdeveniments:

El divendres 3 de maig es va iniciar a la Sorbona un acte disciplinari contra set estudiants, que va conduir que es convoqués una manifestació d'estudiants el dilluns 6 de maig al Bulevard Saint Germain, on van començar els enfrontaments amb la policia. El dimarts 7 de maig es feia una nova manifestació que va dur de 30.000 a 50.000 persones als Champs Elysées. Les reivindicacions eren

en aquests moments molt concretes: «Obertura de les facultats, anul·lació de tots els processos i el “Quartier Latin” per als estudiants», és a dir, sense policia. Mentrestant, el grup dels *situacionistes*¹ sostenia que calia anar més enllà i que «la contestació de la universitat burgesa és insignificant, perquè és tota la societat burgesa la que cal destruir».

El dimecres 8 l'agitació es va estendre als Lycées de segon ensenyament, mentre començaven els contactes entre els universitaris i els sindicats de treballadors amb vista a una actuació conjunta.

La culminació de la revolta es va produir en la nit del 9 al 10 de maig, la *nit de les barricades*, en què la batalla entre els estudiants i la policia, que usava gasos i disparava boles de plàstic endurit, va ser molt dura, amb mil estudiants i uns quatre-cents policies ferits.

El dissabte 11 els sindicats, que tenien els seus propis objectius de lluita, van convocar una vaga de 24 hores per al dilluns 13 de maig, a la vegada que organitzaven una manifestació en solidaritat amb els estudiants a la tarda d'aquell mateix dia, a la qual van acudir 800.000 persones. El cap del govern, Pompidou, que tornava d'un inoportú viatge a l'Afganistan, va aparèixer a la televisió amb un aire conciliador, acceptant les tres peticions dels estudiants. Després d'una setmana de lluites al carrer, però, les coses havien canviat, i ara els estudiants exigien la destitució del cap de la policia i del ministre de l'Interior.

El dimecres 15 s'estenia la vaga a la fàbrica d'automòbils Renault, parava la televisió a tot el país i s'interrompia el festival de Cannes. El pas següent de l'escalada revolucionària havia de ser, segons la retòrica dels estudiants, la plena mobilització dels treballadors en una lluita comuna. El divendres 17 els estudiants s'adreçaven a Billancourt, a la fàbrica de la Renault, però, contra les seves expectatives, es trobaven les portes tancades: el sindicat de la CGT i el Partit Comunista Francès, que estaven negociant millores salarials, no volien barrejar la seva lluita amb les fantasies revolucionàries dels estudiants.

El divendres 24 es van organitzar dues manifestacions separades: una dels estudiants i una altra dels treballadors, que la CGT es va encarregar que no coincidissin. Aquella nit els estudiants que s'adreçaven cap als *grands boulevards* van trobar el camí tancat per la policia, que els disparava boles d'acer, i van intentar calar foc a la Borsa i a la comissaria del Beaubourg, sense aconseguir-ho. El dissabte 25 i el diumenge 26, mentre el govern negociava amb els sindicats, París estava paralitzat i començava a anar curt de proveïments. El dissabte 25 mateix el Partit Comunista presentava l'inici de les negociacions amb la patronal com un triomf, i proposava a professors i estudiants que es dediquessin a «la reforma democràtica de la universitat».

1. El moviment situacionista va néixer el 1957 como una manifestació artística d'avantguarda, inspirada per Guy Debord, autor de *La societat de l'espectacle*. Cap a 1961 va fer una virada cap a una política de contestació *total* al món modern, que condemnava tant la dreta com l'esquerra. La seva major contribució al moviment de maig sembla haver estat la influència que va tenir en l'imaginatiu llenguatge de les pintades.

El dilluns 27 els estudiants organitzaven un gran míting on encara parlaven de la unitat amb els treballadors. El 30 de maig De Gaulle, que havia marxat a Alemanya a mantenir converses amb els militars, reapareixia triomfant i dissolia l'Assemblea. Es va produir aleshores una manifestació de prop d'un milió de persones en suport de De Gaulle i contra la revolució.

Aquell mateix dia els situacionistes publicaven un manifest en què deien: «el que hem fet a França espanta Europa i molt aviat amenaçarà les classes dominants de tot el món, des dels buròcrates de Moscou i de Beijing fins als milionaris de Washington i Tokio». I proposaven un règim de consells amb «la dissolució de tot poder exterior, la democràcia directa i total, la unificació pràctica de la decisió i l'execució, el delegat revocable en tot moment pels seus electors, l'abolició de la jerarquia i les especialitzacions independents, etc...».

En aquells moments el govern ja havia recuperat la confiança, la policia desallotjava els locals ocupats pels estudiants i reprimia amb duresa els vaguistes de la Renault. La revolució havia acabat.

La carta de Núria Sales que reprodueixo a continuació és escrita a mig mes de juny, quan feia dues setmanes que s'havien acabat els esdeveniments, i parteix de l'evocació d'una de les manifestacions, tal vegada la del 24 de maig. La descripció del que passava a les fàbriques en vaga dels barris a l'exterior de París, a la vora d'on vivia, ens mostra, en canvi, un aspecte que manca als relats i estudis sobre maig de 1968, i que hi afegeix nous matisos.

Massy, juny 17 1968

Ja veus el que ha passat aquí. Per primera vegada en la vida vaig anar a una manifestació –no sense certa repugnància, s'assembla massa a un desfile o a una processó!– quan la cosa ja estava a les acaballes, de Montparnasse a Austerlitz. Com que aquella jovenalla anava a pas de cursa i jo no donava per tant, va succeir que, havent començat, no sé per què, sota la bandera «Enqueteurs du I.F.O.P.» [Institut Français d'Opinion Publique], em vaig trobar al final sota la de «Révolution socialiste des régions autonomistes», no sense haver-me trobat durant breus instants sota la bandera negra de l'anarquia, fins que, havent-me'n adonat, vaig fugir-ne esperitada per acollir-me a les aigües més tranquiles i vagues de «Solidarité et liberté syndicale», d'on, donat el meu pas més lent, vaig passar a «ORTF [Office de Radiodiffusion Télévision Française] en grève» i a «Lycéens du 15e».

Fa cinc dies uns UNR [gaullistes de la Union pour la Nouvelle République, que el 1967 s'havia fusionat amb la UDT] van escriure en ple carrer aquí davant una creu de Lorena i «Votez pour Mercier». Durant la nit uns comandos hi anaren i convertiren la inscripció en «Votez pour [le] mer [d]ier». Disfrutàrem unes hores de la versió nova fins que un comando UNR, armat de lleixiu, raspalls i galledes, però també de cascos i matraques, ho retransformà en «Votez pour Mercier». Al matí següent podíem llegir de nou, «Votez pour le merdier».

Plogué dos dies, cosa que esborrà primer les correccions (devien utilitzar una pintura menys bona) i després el tot. Però després d'un sol diumenge de sol, mentre nosaltres érem de pícnic a Fontainebleau, amb les nostres criatures i dues de manllevades, tornaren comandos UNR i a la tornada llegíem «Votez pour Mercier», i aquest matí, noves correccions...

En fi, per què explicar el que tothom sap pel que fa a l'esquema dels fets i el que cadascú es fabrica pel que fa a la interpretació. Jo al principi mirava de cua d'ull tots aquells Cohnbendits i no vaig creure que la cosa anava de debò fins que vaig saber que els pagesos regalaven queviures als obrers ocupants de fàbriques, que altres pagesos recobrien enterament oficines de contribucions de tonelades i tonelades de patates invengudes, amb el cartell «Voilà nos impôts» i que fins els «cadres» feien vaga i segrestaven patrons. Els «cadres!» Aquells dels quals l'única reivindicació sindical era el manteniment de la jerarquia dels sous, no en el nom, decentíssim, del desig de guanyar com més cèntims millor, sinó en el nom declarat de guanyar més que el de sota i de tenir algú a sota, com finalitat en si!

El moviment de la Sorbona amb les seves demandes d'autogestió (què significarà això sinó que l'estat tindrà subadministratius a temps parcial «gratis?»), d'antimandarinat, participació, etc. Em pregunto si no farà finalment el joc de sectors del govern que també volen reforma i modernització de la universitat i la recerca, entenent com a tals que passin aquestes sota la fèrula directa del gran patronat.

Uns quants anys que la història haurà deixat de ser, si ho volia, l'«ancilla» d'algú, després de segles de ser o bé servidors no analfabets del reis o bé rapsodes de l'estat nacional i les classes triomfals del segle XIX –i després ens enviaran de nou a les nostres biografies d'homes il·lustres, collarets de la reina i amors de la Pompadour. Potser no: finalment, per contrast amb les desgràcies dels homes passats, un pot sentir-se més satisfet i optimista en el present, i així com la França historiogràfica del XIX descriu complaent els horrors del feudalisme i de l'absolutisme monàrquic, potser assistirem, sota el patronat dels banquers i fabricants d'avions, a una floridada entorn al tema de l'esclavatge antic i dels horrors de la guerra dels 100 anys, coses evidentment la mar d'interessants. Però durant quan temps? El tema de l'esclavatge duu al del servatge, el del servatge duu a descobertes impensades com que la frontera per antonomàsia entre l'home lliure i el serf passava per l'inquilinat, –la condició de no-propietari. Tema escabrós com pocs... Més aviat imagino, quan a totes les comissions de recerca i universitària hi hagin P.D.G. com als USA, que a part una producció consistent en la repetició d'una certa mena d'història tradicional retocada, amb diferències de matís segons l'autor, la història consistirà en un culte erudit, del que la manifestació exterior seran monografies detallades, tendents a mantenir alt el prestigi i la cotització de palimpsests, pergamins, pintures, objectes propietat del mateix gran patronat, col·leccions d'art, mobles d'estil i edificis històrics comprables i vendibles –no pas catedrals gòtiques, que no ho són... En el qual cas no hi haurà llibertat més que en el cultiu de l'hort o un treball ma-

nual. I la història que se la facin ells. No et sembla? Ja és el que feien els grans homes de la burgesia del s. XIX; es feien historiadors quan es jubilaven, o entre mandat ministerial i mandat ministerial! Sense parlar d'historiadors més tradicionals –inefablement cabalers de bona família (però mai hereus –altra feina tenien els hereus).

No sense reserves he vist el moviment de la Sorbona malgrat algunes inscripcions veritablement extraordinàries com la següent:

«1936 = 40 heures de travail
 1945 = 45 heures de travail
 1968 = 48 heures de travail
 1970 = ?»

I aquesta altra: «A bas le poulet aux hormones et la société de consommation».

Aquí a Massy la bandera vermella ha flotat damunt moltes fàbriques que els obrers han ocupat durant més d'un mes, tot jugant a la «pétanque», mentre la muller i la família els feien companyia. Passant-hi hi he sentit comentaris d'un to infinitament més elevat allà, a la base, que no les reivindicacions dels sindicats. Mentre els sindicats es dedicaven a un penós estira i arronsa amb el govern –que si 5% per aquí, que si 8% per allà– les reivindicacions a mà, escrites a les parets de les fàbriques, tenen un to sorprenent, donada l'expressa complexitat del sistema fiscal actual: «Nous ne sommes pas si idiots que ça. Participation aux bénéfices? Vous nous prenez d'une main, en dégageant d'impôts les patrons et en augmentant notre contribution pour la Sécurité sociale, ce qui vous nous donnez de l'autre», «Liberté de conscience, oui. Respect à la religion, aussi. Subvention à l'école privée clastique tandis que nos écoles publiques deviennent des termitières à 70 enfants par maîtresse, ça non».

En un altre lloc «Camarades! On est fort, mais ça ne durera pas. On ne sera pas plus riches à 10% salaires en plus. Bientôt ce sera la dévaluation du franc. Demandons notre seul dû: que nos impôts servent à payer des hôpitaux pour nos malades, des écoles pour nos enfants, des meilleurs transports publics, et non des autoroutes et des parkings pour les privilèges, ni des subventions aux immobiliers ni aux patrons qui peuvent payer des salaires de 400 F parce que la collectivité des salariés prend en charge les écoles et la santé».

I també «Votre HLM [Habitation à Loyer Modéré, programa d'habitatges socials subvencionats] c'est l'état qui prête l'argent aux patrons pour 45 ans à 2% d'intérêt, pour qu'il ait des bénéfices du 8% sur le dos de tout le monde», «Est-ce qu'on nous prête, nous, de quoi construire une maison, 45 ans délai au 2%?», «Des écoles de la liberté syndicale», «Stop aux bénéfices usuraires du capital sous prétexte de politique sociale», «Des écoles, oui, de la charité, non».

En fi, ja veurem què passa. L'estrella ascendent del règim és un tal [Albin] Chalandon, banquer, especulador de la construcció i rel. amb Dassault, que fa mesos va escriure uns articles que em van deixar perplexa. Deia les ma-

teixes coses que Mussolini l'any 1920 [...] però ademés deia per una banda que l'estat havia de reduir despeses improductives (ensenyament «superflu» –entès el que no és tècnic– *securité sociale*...) i per l'altra deia que l'estat havia de distribuir premis i subvencions a les millors indústries, sobreententent les que fan més beneficis, i en primer lloc la indústria farmacèutica, que fa, diu ell, 60% de beneficis nets. Segons ell, la tal producció farmacèutica tan productiva caldria doncs multiplicar-la per deu (i suprimir acers i carbó, «improductius», ja que deficitaris). Però no explica qui ho pagaria això, qui compraria deu vegades més de medicines, sobretot sense *securité sociale*! El metge de barri que cobra aquí 20 F per simple visita al manobre, quan en un país com Espanya li cobra poc o res, ho fa perquè existeix la *Sec. sociale*. El metge de barri aquí, s'enriqueix de mes en mes que és «un contentó». [...] Com si en el sistema actual el benefici fos com una sangonera que tendeix a espremer al màxim, segons el cas, a qui toqui. És com les *allocations* [subvencions familiars]. Per què en un país com França, on per menys de 800 F una persona no pot sobreviure, la majoria dels sous són inferiors als 500/600 F, sinó perquè els patrons es refien que l'estat pagarà? I així no estafen sols l'assalariat, sinó també el fisc, ja que la part d'impostos per *securité sociale* pagada per cada assalariat és proporcional al sou, etc., etc. [...]

Vet aquí «les lendemains qui chantent»,² mentre el Chalandon és ministre d'indústria, aspirant al ministeri de finances. Ah! Un altre dels seus projectes és augmentar impostos indirectes i disminuir impostos de successió i de beneficis.

Núria

2. «Les lendemains qui chantent» és el títol que es va donar a l'autobiografia de Gabriel Péri, el comunista francès afusellat pels alemanys el 1941, que acabava expressant l'esperança «que le communisme est la jeunesse du monde et qu'il prépare des lendemains qui chantent» (Nota de J. F.).